

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

C. P. Plooy / Ede

Een visioen van morgen, dat visie geeft vandaag!

„Heb gezag over tien steden“
(Lukas 19 : 17b)

In Antiochië werden de volgelingen van Jezus voor het eerst christenen genoemd, zagen we vorige week.

Maar waarom worden wij christenen genoemd? vraagt onze Catechismus in zondag 12.

Het antwoord op die vraag wijst op onze geloofseenheid in de Geest met Jezus de Gezalfde. Niet alleen hier en nu, maar tot in eeuwigheid. Want wat is het vooruitzicht? Dat wij „hiernamaals“ in eeuwigheid met Christus over alle schepselen zullen regeren! In zulke sterke taal horen we tegenwoordig niet vaak meer spreken over „de toekomst van het Christendom“. En toch heeft Jezus zelf deze toekomst op het oog in zijn gelijkenis van de ponden.

Deze gelijkenis wordt immers door Hem gesproken vlak voor zijn intocht in Jeruzalem en dus vlak voor Pasen, het joodse bevrijdingsfeest. Onder romeinse bezetting. Er zit spanning in de lucht. Het krijgt zelfs de discipelen te pakken: ze verwachten, dat hun Heer nú Gods Koninkrijk openbaar zal maken. Nu gaat het dan eindelijk gebeuren, denken ze.

—☆—

Maar dan laat Jezus in zijn gelijkenis een duidelijk „neen“ horen. Hij ontkent niet, dat de koninklijke waardigheid Hem wacht, maar er moet eerst nog wat anders gebeuren. Hij gaat naar de hemel terug, om daar zijn koninklijke waardigheid in ontvangst te nemen en Hij zal geruime tijd later terugkomen op aarde. En over de tussen-tijd gaat het nu in de gelijkenis. Die tussentijd zal lang genoeg en zwaar genoeg vallen aan zijn dienaren, die Hij achterlaat, midden tussen zoveel mensen, die niet willen, dat Jezus Koning wordt! En die daarom ook zijn dienaren en zijn volgelingen vijandig gezind zijn.

—☆—

Maar Hij laat hen niet met lege handen achter. Je zou denken, dat Hij hen met wapens uitrust om zich te verdedigen en stand te kunnen houden. Maar neen, ze worden niet met wapenen maar met ponden uitrust. Dit

Koninkrijk is niet van deze wereld: anders zouden Zijn dienaren voor Hem gestreden hebben. Ze krijgen ponden, d.w.z. ze krijgen opdrachten om mee aan het werk te gaan, ze krijgen het Evangelie en ze krijgen de Geest, die hen handelingsbekwaam maakt met het Evangelie. En daarmee mogen ze winst maken voor hun Heer! Een winst, die in mensenlevens bestaat. Niet in overwonnen en verslagen tegenstanders, maar in overtuigde en gewonnen aanhangers.

Daarvoor dient nu de tussentijd, tussen Christus' hemelvaart en wederkomst als Koning, omstuwd door hemelse heerlegers. In die tussentijd als christenen leven, dat betekent niet passief afwachten, maar actief verwachten. In dienst van de komende Koning. Maar ook met het oog op hun dienst stráks, in het Rijk van de gekomen Koning, eenmaal met Christus heersen over alle schepselen!

—☆—

De dienaren kregen voor de tussentijd elk een pond. Dat is niet veel, maar wel elk evenveel. Ze worden niet overbelast, ze kunnen het wel aan.

De ponden zijn voor ieder gelijk, maar ze zijn zelfs niet gelijk. Daarom maakt de een er meer winst mee dan de ander. Maar dat is niet zo belangrijk. Het komt voor ieder op trouw handelen aan met het toevertrouwde pond. De man, die er niets mee gedaan heeft, het alleen maar goed opgeborgen en zuinig bewaard heeft, wordt straks afgenomen wat hij heeft. Maar de anderen worden beloond met hoge posities in het Rijk van de Koning! Ze worden aangesteld als bestuurders van steden! Dat lijkt in geen enkele verhouding te staan tot de prestaties: ponden-steden! Maar het gaat om iets groots: het Koninkrijk der hemelen! Als dat komt heeft de Koning ambtenaren nodig en ministers en bestuurders in zijn nieuwe Rijk: die hun trouw betoond hebben in het kleine, zal Hij aanstellen over het vele!

—☆—

Daarvoor dient dus de tussentijd, de tijd, waarin wij nú leven. Als leertijd, oefentijd, stagetijd, proeftijd, opleiding voor het straks met Christus regeren over alle schepselen. Hoe zullen we straks een stad kunnen besturen, als we niet eens wat met een pond van de Heer weten te beginnen? Een pond is niet veel, maar het gaat niet om het vele nú, maar om het grote stráks! We worden uitgetest op klein terrein. Zijn we daar getrouw, dan kan de Koning ons straks gebruiken in zijn Grote Rijk. Tegen zijn discipelen heeft Jezus eens gezegd, dat ze eenmaal zullen zitten op twaalf tronen en zullen richten de twaalf stammen van Israël. En tegen de christenen in Korinthe zegt Paulus, dat de heiligen straks de wereld zullen oordelen en dat het daarom zo ver beneden hun stand is als ze nú hun onderlinge kwesties aan aardse rechters voorleggen. Moeten in opleiding-

zijnde rechters-en-regeerders-met-Christus zich zó gedragen?

—☆—

Wat ons deel zal zijn in het komende Rijk staat dus niet los van ons leven van nu, met zijn verantwoordelijkheden en uitdagingen, met zijn strijd en beproeving. We leven tussen hemelvaart en wederkomst van onze Heer in de toetsingstijd en trainingstijd. Hoe zullen we steden kunnen regeren als we in ons eigen gezin nog geen leiding kunnen geven, en als we falen als ambtsdragers van de gemeente? Hoe zullen we met Christus kunnen regeren als we onszelf nog niet eens beheersen kunnen? Ik las ergens de aanduiding van christenen als „heersers zonder land“. Laat dat dan nu nog zo zijn, — maar daarom kunnen we ons toch wel vast oefenen in een koninklijke levensstijl en levenshouding? Zoals de kroonprins van een vorst-in-ballingschap toch de opleiding krijgt om koning te worden als de tijden veranderen. Jezus is ook begonnen als krullenjongen in de werkplaats van zijn vader, — maar op 33-jarige leeftijd wordt Hem gegeven alle macht in hemel en op aarde! En de weg van werkbank naar troon liep voor Hem over Golgotha. Indien wij in deze tussentijd „volharden, zullen wij ook met Hem als koningen heersen“ (2 Tim. 2 : 12).

—☆—

Ik denk nu ook aan de werklozen. Geen werk. Met lege handen.

Maar als christen ben je nooit werkloos. Geen christen staat zonder pond in deze tussentijd. Ook tijden van werkloosheid zijn opgenomen in de trainingstijd.

Zelfs al sta je maatschappelijk gezien voor een muur: voor christenen loopt er een weg van nu naar straks en staat de deur open... naar het visioen van het Koninkrijk Gods! Een visioen van wat komen gaat, dat visie geeft voor ons leven van nu. Geen opium maar tonicum voor Gods volk, zoals ds Harder deze week zei in de Middagpauzedienst.

IN DIT NUMMER

- 349 Ds C. P. Plooy, Een visioen van morgen, dat visie geeft vandaag!
- 350 Drs W. G. Rietkerk, Wij, zonder buidel uitgezonden (1)
- 351 Dr H. M. Mulder, Naar een eenheid waar je stil van wordt (4)
- 352 D. W. L. Milo, Wie was Jozef van Arimathea?
- 353 W. v. Egmond, Evangelieverbreiding (ing.)
- 354 P. C. van Wijk, Terloops ...

W. G. Rietkerk / Utrecht

WIJ, ZONDER BUIDEL UITGEZONDEN - 1

Er is in de afgelopen weken in ons blad veel geschreven over de gemeente, nl. door ds Plooy over de „leegloop der kerken” en door ds Moggré (in het nummer van 1 en 8 oktober) over de roeping van de gemeente.

Wat ik aan beide artikelenreeksen toe zou willen voegen is in het opschrift van dit artikel kernachtig aangegeven. Het is een zin uit een gedicht van de heer H. M. van Randwijk. Het staat in een gedichtenbundel, die voor het eerst verscheen in 1934 „Op verbeurd gebied”. Het is een gedicht dat Van Randwijk geschreven heeft in een gevoelde diepe verbondenheid met de gereformeerde kerken van vóór de oorlog. Het heet:

Vergeefsche strijd

*Wij, zonder geld op reis gegaan
en zonder buidel uitgezonden
om te genezen waar wij konden,
te zegenen waar andren slaan,
te vroeg vertraagde onze voet,
wij hebben ons te warm genesteld
en een weerbarstig fort gemetseld
rondom een volk dat trekken moet.*

*Wij noemden roof Gods overvloed,
wij lieten duizenden verdwalen
en logen Christus' bloed;
want ons verraad was Gods gebod,
Zijn orde wat wij steeds verzwegen,
totdat ons nest is doorgelegen
en onze muur verrot.*

*Nu dringen zij bloeddorstig aan!
Hoe zullen we onze rust beschermen
tegen hun haat, tegen hun kermen
en z' in Gods naam verslaan?
Maar weet, dat op verbeurd gebied
elk zwaard vergeefs wordt uitgetogen!
Want ons wachtwoord is gelogen!
Wij vragen naar soldij! De meester wil ons niet!*

Dit gedicht heeft een heel diep bewogen begin en een bitter eind. Het begin van dit gedicht legt precies de vinger op de zere plek van de gereformeerde kerken. Zó heb ik persoonlijk ook in mijn opvoeding in de vrijgemaakte kerk de gemeente van Christus leren kennen. Wij hadden inderdaad een weerbarstig fort gemetseld rondom een volk dat trekken moest.

Het gaat mij in deze artikelen nu om dat door Van Randwijk gegeven beeld van de gemeente van Christus. Zij is een gezondene. „Gelijk mij de Vader gezonden heeft, zó zend ik ook u.” Dit woord lezen wij in Joh. 17 : 18 en in Joh. 20 : 21. Het is door Johannes opgeschreven uit Jezus' mond. Deze woorden hebben betrekking op heel de gemeente. Ik herinner mij wel van vroeger hoe ook deze woorden eens door een dominee werden toegepast op de ambtsdragers alleen. Zeker: al is de Heere Jezus deze woorden uitspreekt, dan richten zij zich in eerste zin op de discipelenkring, (die in Joh. 20 : 19 veel breder was dan de twaalf discipelen: die kring moet uit ongeveer 120 jongeren hebben bestaan...), maar in de discipelen richt Jezus zich tot de hele gemeente, die uit dit kleine begin zou voortkomen. De apostolaire roeping wordt niet overgedragen aan enkelingen, ambtsdragers, maar aan de gehele gemeente. Daarom zeiden de reformatoren: eigenlijk hebben de ambtsdragers in de kerk niets anders dan een

verbijzondering van een ambt, dat alle gelovigen bezitten. Hier zijn wij na de katholieke middeleeuwen dank zij een werk van Gods Geest weer op het goede bijbelse spoor gekomen. De gemeente in zijn geheel is geroepene en gezondene en ieder gelovige is ambtsdrager. Het was vooral A. Kuyper die dit benadrukte en uitwerkte, door te zeggen: ieder gelovige is profeet, priester en koning, in de diep bijbelse zin waarin het door de Heid. Cat. in zondag 12 vr. en antw. 32 wordt uitgewerkt: „Waarom wordt gij een christen genoemd? Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus ben, opdat ik Zijn naam belijde (dat is het profetische ambt), mij-zelf tot een levend dankoffer hem offere (dat is het priesterlijke ambt) en met een vrij en goed geweten in dit leven tegen de zonde en de duivel strijde om hierna in eeuwigheid met Hem over alle schepselen te regeren (dat is het koninklijke ambt).

De catechismus vindt het verder trouwens niet eens nodig om het nog eens over de bijzondere ambten te gaan hebben, want die zijn niets dan een dank zij bijzondere geestesgaven gegeven toespitsing van dit algemene ambt.

Wie dit alles tot zich door laat dringen gaat totaal anders tegen de gemeente van Christus aankijken. Die ziet niet langer de 'ambten' in nauwere zin als het eigenlijke — a.h.w. het middel waardoor God werkt... en de gemeente als het doel, waarin Gods activiteit uitmondt, maar die gaat naar de gemeente zelf kijken als

het middel waardoor God werkt in deze wereld en... de wereld als het doel.

Ook hier stuiten wij weer op een heel fundamentele bijbelse grondlijn van denken over de gemeente. Zij mag, geënt op de oude stam van Israël met Israëls grote Zoon, meewerken aan de vervulling van de belofte al aan Abraham gegeven: en door u zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden. Gen. 12 : 1-3. Gods oudste zoon — Israël — komt volgens Rom. 11:11 ook nog wel weer aa nbod (dat is een ander verhaal) maar wij mogen Gods jongste Zoon zijn en nu met Christus en in Hem en door Hem meewerken aan het uitdragen van Gods liefde en heil in deze gevallen en verloren wereld. Dit vinden wij in den brede zó geleerd in het N.T. bijv. in Philippenzen 1 : 27 waar Paulus de gehele gemeente beschrijft als: medestrijdend voor het geloof in het Evangelie in 2 : 18: Gij schijnt als lichtende sterren in deze wereld (niet de ambtsdragers, maar de hele gemeente) vgl. 1 Petrus 2 : 9 waar Petrus de hele gemeente aanspreekt en zegt: Gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gds ter eigendom, om de grote daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis geroepen heeft tot een wonderbaar licht. Zo heeft de vroeg-christelijke kerk zichzelf ook verstaan, want van heel de gemeente, heeft het Woord van de Here weerklonken, niet alleen in Achaje en Macedonië, maar allerwege (zie 1 Thess. 1 : 8). In die tijd waren de meeste christenen leden van een lage stand die hard moesten werken en weinig mogelijkheden hadden om erop uit te trekken of extra tijd te geven voor evangelisatiewerk en toch is juist toen de gemeente in een ijtempo gegroeid — door het eenvoudig getuigenis van al haar „gewone” leden en niet door speciale geroepen. Dat getuigenis bestond niet alleen uit woorden, maar ook niet alleen uit daden. Het is in de bijbel beiden ineen.

Ook verder dienen wij het N.T. vanuit deze grondlijn > Israël > gemeente > wereld te verstaan. Als Jezus in Matth. 10 de twaalfen erop uitstuurt of in Luc. 10 de zeventig — met als roeping het evangelie te brengen allereerst aan de verloren schapen van he thuisIsraëls — en pas daarna in Matth. 28 (het slot) „aan alle volkeren der aarde”, dan is dat geen opdracht die alleen maar voor speciale geroepen geldt, voor zendelingen of dominee's, maar dan staan de zeventig en de twaalf daar als aanduiding van de gemeente van Christus in knopvorm. Ook in de Efezenbrief wordt bij de wapenrusting die alle christenen moeten dragen geschreven: de voeten moeten geschoeid zijn met de bereidvaardigheid van het evangelie van de vrede.

Wie hier verder naar bijbelgegevens zoekt in het N.T. raad ik aan te lezen Matth. 5 : 16, 10, 22 : 9, 28, Joh. 17, 20 : 19-23, Ef. 6 : 19, Phil. 1 : 27, 2 : 18, Col. 4 : 3 e.v., 2 Thess. 3 : 2, 1 Petrus 2 : 9, 3 : 15, 4 : 11 en Openb. 11.

Natuurlijk moet geen van deze grote opdrachten individualistisch worden opgevat alsof ik per definitie de roeping zou hebben naar Irian Barat te gaan. Maar waar een zending naar het voormalig Nieuw-Guinea gaat daar ga ik in hem. Daar gaat in de ene het geheel. Daar beweegt zich het lichaam van Christus. Waar Billy Graham het evangelie brengt in Dresden daar staat niet zomaar een speciale geroepene, daar staat in die ene het lichaam en als zich één lid begeeft onder de verloren schapen van het volk van Nederland, dan gaat in die ene het lichaam. Dan voldoet die ene bijzondere mens, de roeping die aan het geheel gegeven is. Maar aan die roeping die aan het geheel van de gemeente gegeven is mag niemand twifelen, nl. dat zij het evangelie van Jezus Christus en Zijn heil moet uitdragen aan de verloren schapen

van het huis Israëls en aan alle geslachten der aarde. Misschien vraagt u zich nu af waar ik eigenlijk heen wil met dit betoog.

Dat zal ik u duidelijk maken nadat ik eerst weer teruggekeerd ben tot het gedicht van Van Randwijk.

Hij is gekwetst geworden door een kerk die naar binnengekeerd was, die vocht om binnenkerkelijke problemen en intussen het gewichtigste van het Evangelie vergat, nl. te genezen waar wij konden.

Te zegenen waar anderen slaan.

Dat zou de beweging moeten zijn van heel de gemeente van Christus: gezonden om het heil uit te dragen.

Van Randwijk eindigt bitter: wij hebben het zó verzondigd dat de Meester ons niet meer wil. Ook dat is typisch gereformeerd. Om zodra wij ons falen inzien, weg te zinken in een minderwaardigheidscomplex. Hoeveel gemeenten in ons eigen midden heb ik niet iets soortgelijks haast voelen denken. Als ik bijv. vertelde over l'Abri-werk. Dat was heus nooit een triomfantelijk verhaal. Toch kwam er vaak een echo terug in deze stijl. Zo van: fijn dat er zulke dingen gebeuren, maar voor ons is het niet weggelegd.

Zowel het verlies van het besef: gezondene te zijn als ook de minderwaardigheidsgevoelens, (zodra ons grote tekort en onze schuld wordt ingezien), die beiden moeten onder ons voortdurend bestreden worden.

Vanuit hte evangelie. Tegenover het eerste kwaad stellen wij de duidelijke opdracht 'Gaaf dan henen...' als een opdracht voor de gehele gemeente. Matth. 28 : 19.

Tegenover het tweede stellen wij de duidelijke vertroostende belofte: En zie, Ik ben met u, alle dagen... Matth. 28 : 20.

Zonder deze grondlijn van bijbels denken over de gemeente kan ik niet zeggen wat ik u nu vervolgens wilde schrijven met name over de artikelen van ds Moggré over evangelie-verbreiding in de nummers van 'Opbouw' van 1 en 8 oktober.

U leest daarover een ingezonden stuk van W. van Egmond uit Schiedam in dit nummer. Zelf wil ik graag samen met ds Moggré nadenken over wat ik in dit artikel geschreven heb. Hij heeft in zijn artikelen namelijk de sterke indruk gewekt als zou evangelisatiewerk niet behoren tot de roeping van de gehele gemeente. Onder het hoofdje: de gehele gemeente geroepen? (mèt een vraagteken) zegt hij: (citaat) „Nergens lees je dat de gemeente als geheel wordt aangesproken op een roeping of taak tot verkondiging van het Grote Nieuws”.

Zeker, zegt ds Moggré, wij lezen wèl in de Schrift dat de Heer er steeds enkelingen op uit-zond, Paulus, of de twaalfen, maar (en dan citeer ik weer:) „ik ken in de brieven niet één opwekking aan de betreffende gemeente om actief bezig te zijn in de verbreiding van het Evangelie. Noch Paulus, noch een van de andere brievers dringt erop aan, toch vooral werk te maken van deze evangelie-verkondiging” (pag. 288). Ook in hte tweede artikel lees ik: „Er is geen algemene roeping tot opzettelijk verbreiden van het evangelie onder diegenen, die „buiten zijn”. De Schrift weet daar niet van” (pag. 295).

Wie het voorgaande goed gelezen heeft begrijpt hoe groot de kortsluiting is die deze woorden bij mij te weeg brengen. Maar voordat ik misverstanden oproep — of in een verkeerde stijl van polemiseren zou vervallen, (daarvoor is de zaak mij te heilig) heb ik eerst dit artikel aan ds Moggré toegestuurd. Ik zal hem zeker ook aan het woord laten of u zijn reactie meedelen, nadat ik in een volgend artikel wat breder op zijn uiteenzettingen ben ingegaan.

H. M. Mulder / Kampen

Naar een eenheid waar je stil van wordt .

(4)

Schriftstudie over Johannes 17

De eenheid van de gelovigen onderling (20 - einde)

In deze verzen wordt de eenheid gekarakteriseerd, waar het ons eigenlijk om gaat, de eenheid van „hen, die door hun (nl. van de apostelen) woord in Mij geloven” (20). Daarom lijkt het mij goed even op een rijtje te zetten, wat we tot zo ver door 'gewoon' te lezen hebben gevonden.

1- 6: volkomen eenheid tussen de Vader en de Zoon bij de zending van Jezus in de wereld. Daarbij valt de nadruk op het werk van de Vader Hij heeft aan de Zoon werk opgedragen, daartoe aan Hem macht gegeven en mensen, en Hij zal verheerlijkt worden door nu de Zoon te verheerlijken. Daarnaast wordt reeds een aanduiding gegeven van de eenheid der gelovigen zelf.

6-13: volkomen eenheid tussen de Zoon en de Vader bij Jezus' werken in de wereld. Daarbij valt de nadruk op het werk van de Zoon: Hij heeft wat de Vader Hem gegeven heeft, doorgegeven aan de mensen en deze mensen voor de Vader bewaard. Daarbij wordt ook reeds enigmatische getekend de eenheidsrelatie: de Zoon-de mensen-de Vader. En reeds hier

bidt Jezus, ziende op de tijd waarin Hij niet meer in de wereld is, voor de eenheid van de discipelen, en wel zoals de Zoon en de Vader één zijn.

13-20: volkomen eenheid tussen de discipelen en de Zoon doordat zij Jezus' blijdschap ten volle in zichzelf mogen hebben, zoals zij geroepen zijn om zijn werk in de wereld voort te zetten. Met het oog daarop moge de Vader hen bewaren voor de boze, hen heiligen door zijn waarheid, zoals ook de Zoon Zichzelf voor hen heiligt, opdat zij geheiligd zijn. Ziet u ook hier de eenheid: de discipelen-de Zoon-de Vader, samenwerkend aan de bouw van een nieuwe gemeenschap?

Voor deze gemeenschap wordt in onze verzen gebeden, dat zij één moge zijn. Daarbij moeten we er op letten, dat het betoofd de gemeenschap van „hen die door hun woerd in Mij geloven”. Zoals Jezus zelf de naam van de Vader geopenbaard heeft aan de mensen (6) en de woorden van de Vader aan hen gegeven heeft (8), zo zal ook in de komende tijd door het woord der apostelen deze gemeenschap worden gevormd. Daarom bidt Jezus, dat zij allen één zijn „Gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U” en dan volgt er nog: „dat zij ook in Ons zijn”. Hier mogen we zeker denken aan de waarschuwing van het begin „dat onze gedachten zich niet zouden laten meevoeren door de ons zo vertrouwde klanken”. Want maken we ons eigenlijk wel een voorstelling van de betekenis van de woorden: „Ik in U” of, wat bij ons nog vreemder overkomt, „zij in Ons”? We hebben zo gauw de gedachte: hier naderen we zo dicht tot de heilige God, dat al onze woorden, onze uitleggingen bij voorbaat ontoereikend moeten worden verklaard. Zo lezen we in de commentaar van Prof. Grosheide bij dit vers: „Mensen zijn niet in staat de betekenis van deze uitdrukking (De Vader is in Hem en Hij in de Vader) te omschrijven”. Daartegenover meen ik, dat Jezus zijn gebed spreekt ten aanhoren van zijn discipelen, om hen daarmee te bemoedigen en te onderwijzen. Dezelfde Prof. Grosheide schrijft

Gezang 402

Op de vergadering van onze kerken van 25 april vorig jaar is een selectie vastgesteld uit de gezangen van het Liedboek voor de Kerken, waarvan het gebruik verantwoord wordt geacht.

Je kunt je met recht afvragen of zo'n lijst nodig is. Als aan de plaatselijke gemeenten overgelaten kan worden de zorg voor de schriftuurlijke prediking, dan kan ook de zorg voor de keus van de te zingen liederen aan de gemeente worden overgelaten.

Je kunt ook met recht zeggen dat enige uniformiteit in gewoonten en gebruiken voor een kerkengroep niet slecht is. Maar vreemd is dat gezang 402 niet in de selectie is opgenomen. Het is een lied van Luther. Prof. Boendermaker zegt dat dit lied waarschijnlijk het tweede is dat Luther maakte en dat hij het zelf een heel belangrijk lied

pastorale notities

door
H. AMELINK

vond. Het is dan ook een heel goed lied en ook vrij makkelijk te zingen, als je er even aan went. Prof. Boendermaker vertelt dat het niet zo maar in het Liedboek gekomen is (in: Dagboek bij het Liedboek, uitgave Kok, Kampen). Er waren mensen die het lied te plastisch, te primitief en te direct vonden. Misschien is het daarom uit de selectie gebleven. Maar ten onrechte. Want juist in het directe en plastische en in dat „primitieve” herken je de taal van het geloof. De taal van de zondaar, die—o wonder—de genade Gods in Jezus Christus heeft ontdekt. Het is

de taal van iemand die belast en beladen door de gedachte voor eigen zaligheid te moeten zorgen de rust heeft gevonden aan de voeten van het kruis. „Mijn werken brachten mij geen baat, hun grond was boos begeren; mijn vrije wil was niets dan haat tegen de wil des Heren. Zo raakte ik in angst en nood, in wanhoop erger dan de dood, ter helle moest ik vanen.” Als je een keer ontdekt hebt dat werken geen baat brengen en dat onze vrije wil niet anders is dan haat juist tegen Gods goede wil, dan kom je terecht bij Jezus Christus, die tegen ons zegt: „Mijn leven overwint de dood, mijn onschuld delgt uw schulden groot en zo zijt gij behouden.” Zo kom je ook thuis. Jammer van de selectie. Want het is goed te zingen van de Heer,” die ons zo machtig heeft bevrijd, die voor der mensen zaligheid, de hoogste prijs betaalde”.

dan ook bij vs. 13: „Jezus' spreken dient om de discipelen blijdschap te verschaffen" en ook: „De discipelen moeten ook deze bede van Jezus kennen". Welnu, dan mogen we zeker een poging doen om de karakterisering van de eenheid der gelovigen, die Jezus hier geeft, te verstaan en zo helder mogelijk te omschrijven.

Het wezen van de eenheid der gelovigen (21a)

Voor het verstaan van Jezus' kenschetsing van de eenheid der gelovigen: „één gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn" kan het overzicht van de inhoud van Jezus' gebed tot hiertoe ons goede diensten bewijzen. Daarin wordt de lijn zichtbaar in de tekening van de eenheid: Vader-Zoon; Zoon-Vader; discipelen-Zoon-Vader. U ziet, dat de volgorde in vs. 21 precies dezelfde is.

Bovendien spreekt Jezus hier woorden, die voor zijn discipelen helemaal niet onbekend en onbegrijpelijk klinken. Want nog kort tevoren, in de afscheidsprediking (14 : 10 en 20), heeft Jezus naar aanleiding van een vraag van Philippus hierover uitvoerig gesproken. In vs. 10 legt Jezus zelf daar uit, wat het betekent dat de Vader in Hem is: „De woorden, die Ik tot u spreek, zeg Ik uit Mijzelf niet, maar de Vader, die in Mij blijft, doet zijn werken". En in vs. 20 voegt Hij daaraan toe: „Te dien dage nl. na ontvangst van de Heilige Geest) zult gij weten, dat Ik in de Vader ben en gij in Mij en Ik in u".

Misschien zegt iemand: dan is zo juist ten onrechte beweerd, dat deze woorden in hoofdstuk 17 'niet onbegrijpelijk' klinken voor de discipelen. Want de Geest is nog niet uitgestort. Maar zo moeten we de Schrift niet pressen. Want vlak voor vs. 10 in hoofdstuk 14 had Jezus al gezegd (vs. 7): „Indien gij Mij kent, zoudt gij ook mijn Vader gekend hebben. Van nu aan kent gij Hem en hebt gij Hem gezien". Dat is tevens bevestigend voor ons, als we proberen de betekenis van „Gij, Vader, in Mij" te omschrijven. In aansluiting aan het eerste gedeelte van het gebed (1-6) zou ik het zo willen zeggen: De Vader heeft zijn Zoon in de wereld gezonden (3), heeft Hem werk te doen gegeven (4), maar heeft Hem daarbij ook macht gegeven over alle vlees (2) en zo heeft de Zoon zijn Vader op aarde verheerlijkt (4). Want Hij heeft telkens gezegd, dat Hij niets van Zichzelf kan doen,

maar dat Hij het werk des Vaders doet (5 : 19; 30; 7 : 17; 8 : 28; 9 : 4; 11 : 4; 14 : 10). De Vader is dus „in de Zoon" daarin, dat „wat (de Vader) doet, ook de Zoon dat evenzo doet" (5 : 19).

„En Ik in U", zo vervolgt Jezus zijn gebed. Om een inzicht te krijgen in de betekenis van deze woorden, letten we nu op het tweede deel (6-13), waarin het werk van de Zoon centraal staat: de Zoon geeft door wat de Vader Hem gegeven heeft. We merken reeds, dat dit gedeelte eigenlijk een uitwerking is van aangehaalde verzen (5 : 19; 30; 7 : 17 enz.) kunnen ook nu ons van dienst zijn. Want zij zeggen niet alleen dat in het werk van de Zoon de Vader werkt, maar ook dat de Zoon ziet wat de Vader doet (5 : 19, 20), spreekt wat Hij van de Vader gehoord heeft (8 : 16; vgl. vs. 40; 15 : 15) of gelijk de Vader Hem geleerd heeft (8 : 28), of wat Hij bij de Vader gezien heeft (3 : 11; 32; 8 : 38).

Telkens, zoals we zien, komt Jezus hierop terug, dat Hij alles wat Hij zegt en doet, heeft gezien bij, gehoord van, ontvangen van de Vader. Johannes heeft dat reeds samengevat in de proloog van het Evangelie (1 : 18): „De eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen".

En het is van groot belang, dat wij duidelijk verstaan wat Jezus bedoelt met „Ik in U". Immers er volgt betreffende de gelovigen nu niet: „Wij in hen" — dat komt in vs. 23 —, maar „zij in Ons". In zijn afscheidsprediking had Jezus alleen nog maar uitgesproken, dat zij in Hem zouden zijn. „Te dien dage (d.i. na de komst van de Geest) zult gij weten, dat Ik in mijn Vader ben en gij in Mij en Ik in u" (14 : 20; vgl. 15 : 4 „blijft in Mij, gelijk Ik in u"). Het zal verder duidelijk zijn, dat ik voor de uitleg van dit „in Ons" nu het derde gedeelte van het gebed (13-20) ter verklaring er naast leg.

Tevoren moet ik echter even een vertaalkwestie aan de orde stellen, die met de uitleg te maken heeft. Eigenlijk staat in onze tekst drie keer het woordje 'opdat', maar in de vertalingen gebruikt men vóór „ook zij in ons" het voegwoord 'dat'. Men wil dan aangeven, dat deze uitdrukking op één lijn staat met de vorige zin. Bij de Statenvertaling is dat begrijpelijk, omdat die een onjuiste lezing volgt: „dat ook zij in Ons één zijn". Naar mijn mening staat „ook zij in Ons" niet maar parallel aan het voorgaande, maar drukt het het doel daarvan uit. Het laatste „opdat" drukt een daarop aansluitend doel uit.

Het doel van de eenheid der gelovigen (21b)

We hebben gezien dat in de verzen 13-20 de nadruk valt op de positie van de discipelen in de wereld en hun taak Jezus' werk in de wereld voort te zetten (14-16; 18). Hoe zij dat kunnen en mogen doen, leren de overige verzen (13; 17; 19).

Eerst vs. 13: „Maar nu kom Ik tot U en Ik spreek dit in de wereld, opdat zij ten volle mijn blijdschap in zichzelf mogen hebben". In het vorig artikel heb ik bij deze tekst gewezen op 2 punten: 1. dit vers grijpt terug op vs. 11: „Ik kom tot U. Heilige Vader, bewaar hen in uw naam, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn zoals Wij". 2. In afwijking van de gewone verklaring voor „mijn blijdschap" stelde ik de vraag, of dit niet kon betekenen: dezelfde blijdschap die Ik heb.

Op dat moment zag ik nog helemaal niet, dat dit deel van het gebed correspondeerde met „ook zij in Ons". Maar nu wordt deze uitleg bevestigd. Jezus bidt, dat de gelovigen zó één mogen zijn, als Hij in zijn Vader, „opdat ook zij in Ons zijn". Zij moeten zijn werk, dat de Vader Hem gegeven heeft, voortzetten. Daarom bidt Hij, dat zij mogen doen als Hij, nl. zich in alles laten leiden door het woord van de Vader, zoals Hij van Zichzelf verklaarde: „Wat Ik spreek, spreek Ik zó, als de Vader Mij gezegd heeft" (12 : 50). Als zij zo door de bewaring van de Vader „in zijn naam", d.i. bij zijn woord (vs. 11), zijn geboden bewaren, zullen zij volkomen de blijdschap kennen van Jezus, die van Zichzelf verklaarde: „Mijn spijs is de wil te doen van Hem die Mij gezonden heeft en zijn werk te volbrengen" (4 : 34). Dan zullen zij blijven in de liefde van de Vader (14 : 21) en in de liefde van de Zoon (15 : 10), kortom dan is het doel bereikt van die eenheid waarom hier gebeden wordt, dan zullen zij „in Ons zijn".

Vervolgens leren de verzen 17 en 19 ons, hoe de gelovigen de Vader en de Zoon bekwaamd worden tot deze taak. Vs. 17 grijpt daarbij ook weer terug naar vs. 11, waarvan vs. 21 de uitwerking is. Alleen door het heiligende werk van de Vader en de Zoon kunnen de gelovigen staande blijven in de wereld (15) en hun opdracht tegenover die wereld (18) vervullen: „opdat de wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt".

D. W. L. Milo / Dalmally

WIE WAS JOZEF VAN ARIMATHEA?

Jozef van Arimathea komt onverwacht en op het goede ogenblik in de Bijbel voor, doet daar zijn goede werk en wordt vergeten. Precies als Melchisedek — met wie hij wel meer gemeen heeft.

Jozef was, zegt Mattheus ²¹), een rijk man. Niet dat rijkdom een deugd is, maar het is wel het eerste wat we horen en de rijkdom heeft betekenis gekregen. We denken aan Jesaja: dat de Massias, bestemd ²²) om bij de overtreders begraven te worden — in zijn dood „bij de rijken" was. Zullen we dat maar letterlijk nemen? Dan woonde Jozef te Arimathea, een dorp ongeveer 13 km ten Noorden van Jerusalem, op de weg bij voorbeeld naar Nazareth. Voorts was Jozef een discipel van Jezus (zeggen Matth. en

Joh.), die het koninkrijk Gods verwachtte (Mrc. en Luc.) — maar bedekt, vanwege zijn vrees (zegt de apostel die ook schreef, dat liefde de vrees uitbant.) Jozef was niet volmaakt. Nog meer bekend? Ja, hij was een achtbaar raadsheer (Mrc. en Luc.), een goed en rechtvaardig man (Lc.), die niet mee-bewilligde in het schandelijk vonnis (Lc.).

Dat niet mee-bewilligen meent men wel te slaan op het lidmaatschap van het Sanhedrin. Maar dat lijkt niet waarschijnlijk. Jozef werd een „edel decurion" genoemd, bekleeder van een aanzienlijk Romeins ambt, hoger dan het Sanhedrin. Zijn ambt maakte, dat hij buiten Arimathea ²³) in Jerusalem een ambtswoning moest hebben. En buiten de stad had hij een eigen tuin, zelfs met een eigen graf.

Hij was dus rijk. Hoe? De wetten van Mozes voorkwamen bijzondere rijkdom en bijzondere armoede. Zijn rijkdom moet dus uit handel zijn gekomen en wel handel, tussenhandel, voor de gojim. Jozef moet dan buiten Palestina in de handel zijn geweest. Hoeveel Joden handelen vandaag nog in edele en onedele metalen — en worden rijk?

Jozef heeft de begrafenis van onze Heer verzorgd. Hij verzocht om het lichaam, kreeg het van Pilatus, balsemde het, wond het in fijn lijnwaad, legde het in zijn eigen ongebruikte graf, in de eigen tuin. En hij wentelde

een steen voor de opening: bescherming tegen lijkroof, schending en ge-dierte. Alles zo liefdevol en volledig.

—o—

Toch laat zich uit deze fijne tekening van de Schrift meer halen. De veroordeelde had de briesende haat van Sanhedrin en kliek over Zich gekregen, de woede en verachting van de stadhouder. Toch durfde Jozef „zich verstoutend” (Mrc.) om het lichaam te verzoeken. Riskeerde hij niet de woede van de kliek? Durfde hij met zijn aanzien bij Pilatus in de bres te springen en de Raad uit te dagen? Wist hij niet, dat er voor gevonnisten twee speciale begraafplaatsen bij Jerusalem waren? Moest hij nu ergernis wekken door zijn speciale, nieuwe graf ter beschikking te stellen van een Godslasteraar? Was dit geen openlijke uitdaging — en dat voor iemand, die bedekt, vanwege de vrees der Joden, Jezus’ volgeling was?

Niets van dit alles. Zelfs zijn bedekte discipelschap liep geen gevaar, *mits Jozef tot de naaste familie van Jezus behoorde*. Er was een Romeinse wet (vermoedelijk ook een Joods gebruik), luidende dat de naaste familie *verplicht* was een dode te begraven. In de vorige Ndl. begrafeniswet werd het begraven verplichtend gesteld — maar werd verzuimd aan te geven op wie deze plicht rustte; zo zeer sprak dit vanzelf, naar Romeins recht.

Welnu, dan is de piëteitvolle daad van de rijke Jozef geen uitdaging geweest, maar eenvoudige familieplicht. Die door Pilatus onmiddellijk en zonder overleg werd toegestaan en waarop zelfs het haatdragende Sanhedrin moest zwijgen.

—o—

De Oosterse traditie, gevonden bij verscheidene schrijvers, verklaart deze familieverwantschap. Oude geslachtsregisters bevestigen de zaak. Jozef van A. was een jongere broer van Eli, de vader van Maria, grootvader van onze Heer Jezus. De lijnen lopen als volgt:

	Juda			
	David			
Salomo		Nathan		
Jozef, m/v	Eli		Jozef v. A.	
Maria	Maria	Anna, „nicht v. Maria”, geh. m. Amalech		
	Jezus	Beli de Grote en Penardim, gh/m Lear		
		Brân de Gezegende		
		Caractacus (= Caradoc)		
		Linus en Gladys (vv Pudens)		

Eli, de vader van Maria²⁴), stamde van Nathan, Davids zoon (: 31), zoon van Perez, van Juda (: 33), van Abraham (: 34), van Adam (: 38). Jozef van Arimathea eveneens. Maar beiden stamden, door een tussenhuwelijk, mede af van Simon de Rechtvaardige en alzo van Aäron, de hogepriester. In Maria en in haar Zoon waren koninklijke en priesterlijke afstammelingen verenigd. We hopen op deze priester-koning naar de orde van Melchisedek terug te komen.

Jozef, de man van Maria, stamde eveneens van David af²⁵) maar dan van Davids zoon Salomo²⁶). De afstamming van Jozef wordt door Mattheus „naar de wet” gegeven, aangezien „men meende” dat hij de vader was. De afstamming van Maria en haar Zoon wordt door Lucas aangereikt, naar de werkelijkheid.

Voorzichtig zijn met eindeloze geslachtsrekening, zei Paulus? Ja — zeker wanneer de Bijbel als genealogisch archief wordt gebruikt. En toch leert ons de Bijbel²⁷) dat sommigen van de uit Babel teruggekeerde priesters geen dienst mochten doen, zo lang zij hun afstamming niet konden aantonen.

In het voorbijgaan geven wij nog even uit de oude kronieken door: dat Jozef van A. gehuwd is geweest met een Engelse vrouw. Hun dochter Anna huwde met de Engelse prins Amalech. Hun kleinkinderen waren Beli de Grote en Penardim, welke laatste met Koning Lear huwde en Brân de Gezegende tot zoon had. Brân was de vader van koning Caradoc, die met zijn kinderen Linus en Gladys (de laatste onder de naam Claudia gehuwd met de Romeinse senator Pudens) gevankelijk naar Rome zijn gevoerd. U vindt ze in 2 Tim. 4 : 22 — we komen er op terug.

—o—

Algemeen wordt aangenomen, dat Maria haar man Jozef verloren heeft toen Jezus nog een knaap was. In dat geval viel de voogdij over de vaderloze jongen op de naaste mannelijke bloedverwant. Indien Jozef van A. haar nader stond dan de aangetrouwde neef Zacharias (gesteld dat die nog leefde, hoogbejaard als hij was) ligt het voor de hand, dat Jozef de verantwoordelijkheid voor de jonge Jezus op zich genomen heeft. Jozef was een rechtvaardig man, die het koninkrijk Gods verwachtte. Maar hij was

nogal eens op zakenreis. Dan is het aannemelijk dat hij Jezus meermalen meegenomen heeft: onderweg met Hem gesproken, Hem iets van de wereld laten zien, Hem kennis van rijkdom en de betrekkelijkheid daarvan bijgebracht, Hem in contact heeft gebracht met medemenssen, *die al evenzeer hun zaligheid van het zoenoffer van een komende messias, genaamd Yesu, verwachtten* (!) en zo een bijdrage heeft mogen leveren aan de toenemende wijsheid van onze Heer, die door God en mensen graag gezien werd.

—o—

Jozef van Arimathea is na de dood van Stefanus met elf anderen naar Zuidwest Engeland gevlucht. Ze vestigden zich in Glastonbury (Avalon) en bouwden hun hutten rond de hut, die aan onze Heer werd toegeschreven. Koning Arviragus, neef van Caractacus, heeft hun 12 stukken land geschonken, welke duizend jaar later nog onbelast en onaangetaast waren²⁸).

Ze hebben daar het evangelie van verlossing en verzoening, van dood en wederopstanding, van hemelvaart en belofte van wederkomst, verkondigd. Lang voor Rome haar zendelingen uitzond. Hun eerste bekeerlingen waren leden van een koninklijke familie.

Jozef is te Glastonbury begraven, nabij de oudste christenkapel. Maelgwyn van Llandaff bevestigde het in 450 nC. In 1345 gaf Edward III verlof zijn lichaam op te graven. In 1367 schreef een monnik op, dat het lichaam gevonden en herbegraven is in een zilveren mand, onder een sarcofaag in de Jozefskapel. Toen in 1662 de kapel inelkaar viel, bleef de sarcofaag intact en bevatte de zilveren mand.²⁹)

Het graf van Jozef van Arimathea wordt nog steeds bewaard en geëerd. Het opschrift luidt in het latijn: „Ik kwam naar Britain, nadat ik de Heer had begraven. Ik onderwees hier. Ik rust hier”.

Jozef was meer dan Melchisedek. Van hem kennen we de voorouders en zijn nakomelingen. Zijn graf is onder ons en zijn kinderen zitten op de troon van Groot-Brittannië.

²⁴) Matth. 27:57 — ²⁵) Jes. 53:9 — ²⁶) Arimathea = Ramah, Ramallah, ook Amarth, zoals Flav. Josephus zegt — ²⁷) Luc. 3:24 — ²⁸) Luc 4:24 — waar niet staat dat ook Maria van David stamde — ²⁹) Matt. 1 : 6 — ²⁷) Neh. 7 : 64, 65 — ²⁸) Het Domesday Book, een soort kadaster, in 1087 door Willem de Veroveraar ingesteld, noemt deze 12 stukken land uitdrukkelijk — ²⁹) bronnen o.m. Wm of Malmesbury „Records of Glastonbury”, Morgan, „St Paul in Britain”, Milner, „The Royal House of Britain”, Dobson, „Did the Lord visit Britain?”, Baring Gould, „Book of Cornwall”; de laatste zegt dat Jozef in een schip uit Tharsis kwam en de knaap Jezus meebracht.

(I N G E Z O N D E N)

EVANGELIEVERBREIDING

In de nummers 36 en 37 van „Opbouw” mocht Ds A. J. Moggré een inleiding over Project '82 publiceren, die hij had gehouden voor een bijeenkomst van kerkeraden. Die inleiding bekritiseert Project '82 zeer scherp. Hoewel ik in verschillende opzichten niet sympathiseer met bovengenoemd project, heb ik toch ernstige bezwaren tegen het stuk van Ds Moggré. Vooral op twee punten.

AFVAL EN SCHULD

Over het eerste punt kan ik kort zijn. Ds Moggré ziet de grote afval. Hij ziet dat God zovelen passeert met zijn heil. Hij vindt dat moeilijk te verwerken. Maar hij eerbiedigt evenals de profeet van 2 Kron. 25 „dat God besloten heeft bepaalde zondaren in het verderf te storten. Hij vindt daarom dat je maar niet bij alle soorten van mensen mag aankomen met de boodschap: „Er is Hoop”. Ik wil dat niet betwisten, maar ik mis in deze denkwijze toch iets.

Als we het over zo iets vreselijks hebben, moeten we toch wel weten, dat wij degenen voor wie geen hoop meer is, niet persoonlijk kunnen aanwijzen. Maar vooral ook dat wij als christenen schuldig staan aan de vervreemding van veel mensen van de kerk. Die schuld is er immers: vaak in onze houding, soms door de manier van preken en van verschillen op de spits te drijven, waardoor onderlinge twisten en scheuringen ontstaan. Daar zou nog veel over te zeggen zijn.

ROEPING

Het tweede punt is nog belangrijker. Op velerlei manier betoogt Ds Moggré dat, wie het evangelie gaat prediken door God moet zijn geroepen. De meeste mensen uit de gemeenten zijn daarvoor niet door God gewild. Er is geen tijdloze opdracht voor iedereen om te prediken. Men kan alleen prediken, als er een onopzettelijke, ongezochte gelegenheid zich voordoet, waarbij de roeping tot stand komt en daarom: In de Gemeente zij er een voortdurend gebed om vele van zulke gelegenheden. Op dit punt is het goed om er op te wijzen, dat het met die roeping maar niet zo gaat, als bij alle voorbeelden die Ds Moggré aanhaalt.

Er is geen Gemeente meer waarin, na gebed de Heilige Geest klaarlijk laat weten: „Zondert Mij die of die af, voor het werk, waartoe Ik hem geroepen heb.”

Van de Gereformeerde preekstoelen zal vaak zijn gepredikt: „De Heilige Schrift is voltooid, we kennen Gods wil daaruit; we mogen niet meer op

bepaalde boodschappen uit de Hemel rekenen.” Uittrekken, om de prediken zal nu gebeuren na het gebed: „Here wilt Gij met ons zijn en onze pogingen zegenen?”

Toen de elfen bij de hemelvaart van de Heer Jezus hun opdracht hoorden: „Gaaf dan henen en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen”, strekte die opdracht tot prediken zich uit tot aan de voleinding der wereld. Zij wisten dus dat anderen hun werk moesten voortzetten. Dat is gelukkig ook gebeurd, maar er zijn (behalve voor Paulus) geen stemmen uit de Hemel meer gekomen. De Heilige Geest werkt wel voortdurend in de Gemeenten en daarom is het heerlijk dat het werk door de Kerk ook zonder dat (ik citeer Ds Moggré) „Hij het je duidelijk aanwijsbaar en vertelbaar op de handen zet of voor de voeten legt” doorgaat. En dat doorgaan komt, dunkt me, toch echt omdat velen lust hadden om hun leven in dienst van de prediking te stellen, en al werkende Gods Zegen ondervonden. Dat kun je niet een „eigenmachtig naar je toehalen” noemen.

EVANGELISATIE

Daar dus het brengen van het Evangelie mag gebeuren door gelovigen die daar lust toe gevoelen en het biddend doen, de Zegen van de Heer verwachting, doen we het best ons niet afkeurend uit te laten over zulke predikers.

Het afkeurend spreken in onze kring over Evangelisatie moet eens ophouden. Er zijn gelukkig Gemeenten, die hun best doen, om de buitenstaanders te laten weten, wat er binnen de muren van hun kerk gebeurt, die aan kinderen proberen uit de Bijbel te vertellen. De Gemeente probeert dan ook in dit opzicht een lichtend Licht of een zoutend Zout te zijn. Men klaagt al vanaf vroeger tijden over weinig resultaat. Maar als slechts één zondaar zich bekeert is er al vreugde in de Hemel! En misschien zouden de vruchten al meer worden, als de schriftgeleerden meewerkten en middelen bedachten, om arme onwetenden te bereiken! En dan vooral niet te gauw werk van anderen onder een vernietigend

oordeel laten vallen.

Hierbij valt nog te denken aan het antwoord van de Heer Jezus aan zijn leerlingen, die een duiveluitdrijver, die Jezus niet volgde, het zwijgen wilden opleggen: „Wie niet tegen ons is, is voor ons.” En vooral aan Paulus in Philippenzen 1: „Sommigen prediken uit nijd en strijd, om met zelfzuchtige en onzuivere bedoelingen mijn boeien daardoor te verzwaren.” „Hoe dan ook: Christus wordt verkondigd en **daarover verheug ik mij.**”

Weest barmhartig jegens twijfelaars; redt hen door hen **uit het vuur te rukken!** (Judas 22, 23).

W. v. Egmond, Schiedam

C. P. Plooy / Ede

Twee reakties

In mijn serie over Leegloop van kerken schreef ik, dat het goed zou zijn om een vrouw uit ons midden eens te horen over het functioneren van de vrouw in de kerk en wat daar mee samenhangt. Daar kreeg ik twee reakties op uit onze lezerskring. De eerste schrijfster behoorde tot voor kort bij een van onze kerken, maar ging over naar een Geref. Kerk, terwijl de andere lid is van een Vrijgemaakt-geref. Kerk. Ik wil haar stemmen hier doorgeven, omdat ze toch wel iets vertolken, wat bij velen in onze Kerken vermoedelijk ook leeft. Ik noem de namen niet, omdat ze niet vroegen om opname in ons blad.

De eerste schrijft:

„Ik heb dankzij het feminisme het christelijk geloof behouden en ik heb op „Kerk en Wereld” vrouwen ontmoet, die met dezelfde twijfels en vragen rondliepen als ik. Met het geloof heb ik niet zoveel moeite gehad, wel met de kerkelijke tradities. In de Ned. Geref. Kerk waar ik lid was heb ik mij zeer thuis gevoeld, omdat een aantal zaken bespreekbaar was en niet per definitie afgedaan werd als onzin. Wel werd mij langzamerhand duidelijk, dat ik niet meer bij een Kerk wilde horen, waarin vrouwen officieel niet gehoord werden. Jezus Christus is in Zijn benadering van vrouwen ruimer dan veel mannen en ook vrouwen binnen de Ned. Geref. Kerken. Ik noem mij al enkele jaren feministe: een beladen woord in traditionele kerken, maar het is een gevolg van de bevrijding, die Christus geeft. Om in de kerk alleen te zingen over broeders, aangesproken te worden als zonen Gods enz. deed mij al lang een onbehagen voelen. Ik werd niet aangesproken als vrouw. — Ik sta nog niet op het kerkplein, de kruk van de deur heb ik soms aarzelend vastgegrepen. De Kerk heeft de arbeiders al verloren, ook veel vrouwen zullen volgen en ook onze homofiele naasten voelen zich miskend.

Ik ben heel graag bereid over feminisme en geloof in „Opbouw” te schrijven, want ik voel mij nog wel betrokken bij de Ned. Geref. Kerk. Vanuit eigen ervaring weet ik, dat er ook in die kring vrouwen zijn, voor

SCHONE HANDEN

Er wordt vandaag nogal eens gesproken over schone handen en vuile handen.

Als we luisteren naar mensen om ons heen wordt het steeds weer duidelijk dat de moderne mens schone handen wil hebben. Dat kan goed zijn want we kunnen in allerlei dingen zó bezig zijn dat we onze handen vuil maken.

Van de politiek wordt gezegd dat je daarin eigenlijk geen schone handen kunt houden. Terwille van een goede zaak moeten we misschien voor het oog wel eens vuile handen maken. Veel mensen hebben vandaag inderdaad vuile handen, denk eens aan de verhouding van de mensen onderling. Wat maken we ons vaak van andere mensen af: vuile handen.

Het praten over schone en vuile handen kan ook als achtergrond hebben dat we menen uit onszelf altijd schone handen te hebben, dan beseffen we niet meer dat onze handen alleen schoongemaakt en schoongehouden kunnen worden door God. Het gaat er maar niet alleen om of we schone handen hebben ten opzichte van elkaar maar vooral ook ten opzichte van God.

Pilatus waste zijn handen in onschuld. Tenminste dat dacht hij. Hij dacht schone handen te kunnen houden door te zeggen dat hij Jezus niet schuldig vond maar intussen gaf hij Jezus wel over aan de joden en hij wist wat die met Hem van plan waren.

Er is er Eén geweest op deze wereld die echt schone handen had: Jezus.

Hij was het Licht, Hij kwam temidden van allerlei menselijke verhoudingen maar Zijn handen bleven schoon. Zelfs toen Hij het tempelplein reinigde!

Terloops... door P. C. VAN WIJK

Geloven is: erkennen dat je vuile handen hebt die door Jezus kunnen worden gewassen.

Geloven is niet: je handen wassen in onschuld en intussen Jezus links laten liggen.

Vuile handen kunnen schoon worden omdat God ze vastpakt en houdt.

IN GODS HANDEN

Een paar jaar geleden gebeurde er iets met het vliegtuig waarmee we vanaf Tenerife zouden terugvliegen naar Nederland. Er vloog een grote vogel in één van de twee motoren, net toen het vliegtuig los kwam van de grond. Een steekvlam, een ontploffing, een hevig schudden van het vliegtuig, opeens een weer snel optrekken omhoog, een grote stilte. Totdat een halve minuut later een stewards vertelde dat er iets mis was. Dat had iedereen natuurlijk al begrepen. Na ruim anderhalf uur landden we op Gran Canaria, dat moest zo lang duren omdat de aanwezige brandstof een gevaar vormde voor het landen. En toen we landden stonden de brandweerauto's klaar.

De volgende dag, toen we tijdens het oponthoud wat rondreden op Gran Canaria, zei een stewards: 'Ik weet niet of u gelooft, maar het is erg gevaarlijk geweest en Die van Boven moet wel erg veel met ons hebben op gehad'.

Als je zo iets meemaakt onderga je iets dat moeilijk is na te vertellen en waar je eigenlijk alleen goed over praten kunt met mensen die er bij waren. Zo ontmoetten wij mensen in wie we mede-gelovigen ontmoetten.

De reakties van de mensen waren heel verschillend, er brak geen paniek uit maar zo'n anderhalf uur rondvliegen boven Gran Canaria om brandstof kwijt te raken gaat toch bepaald niet langs je heen. Een echtpaar uit Den Haag ging arm in arm zitten slapen. De man vertelde later dat, als ze dan zouden verongelukken ze het maar liever slapende wilden ondergaan.

Een man uit Limburg dacht wat opgewekt te doen door te zeggen: 'och, als we gaan gaan we allemaal'. Een mevrouw zei tegen haar buurvrouw heel eenvoudig dat we in Gods handen zijn. Die ander ging toen wat op papier schrijven, dit: In Gods handen is zo'n mooie zin, maar ik vraag me af:

Gods handen, hoe kom ik er in? Gods handen, hoe kom ik er in? Dat kan voor mensen in nood een vraag zijn, een moeilijke vraag. Uit een later gesprek bleek dat ze die vraag ook werkelijk meende toen ze die opschreef maar weer wat verder wegduwde toen uiteindelijk alles goed was afgelopen. In Gods handen zijn.

Geloven is: weten dat God onze handen heeft en het telkens weer zeggen: néém mijn handen.

wie het geloof met name bepaald wordt door de traditie in de kerk, maar die ermee in de knoei raken als ze met andere invloeden te maken krijgen. Die invloeden behoeven je niet bezorgd of angstig te maken, want de Bijbel is het antwoord; geen receptenboek, maar een leer- en leefboek, dat je mens-zijn, ook als vrouw, bevestigt."

De tweede schrijft:

"Wij kennen in onze gemeente het vrouwenkiesrecht niet. Een vreemde situatie, als het merendeel vrouwen is, die alleen maar namen mogen opgeven, die door de kerkeraad geschild worden. En als een pas ingekomen jongeman, die niemand kent, mag stemmen en een dame van 60 jaar, die de gemeente van haver tot gort kent, van stemming is uitgesloten. De dame in kwestie werkte in „Ziekenzorg", maar een paar jaar geleden wilden de diakenen dit werk maar zelf ter hand nemen, omdat ze anders niets te doen hadden! Dat moest dan uiteraard in de avonden gebeuren; voor zieken niet zo'n beste tijd. In de dertiger jaren zei mijn oom, die diaken was: „Dat werk zou eigenlijk een vrouw moeten doen, die zien veel meer en scherper." (Hij werd n.l. zelf nog al eens bedrogen.) Ik geloof, dat dat ook schriftuurlijk is, zie Dorcas. Ook schrijft Paulus over weduwen boven de zestig jaar, die dit werk kunnen doen. Maar dáár heeft men het nooit over, — wel over de onderdanigheid van de vrouw!

Als het over de financiën van de kerk gaat kan men ons wel vinden! En als je bij de bespreking van de begroting een post op de balans gespecificeerd wil zien wordt je gebrek aan vertrouwen verweten. En waarvoor dient al die geheimzinnigheid om kerkeraadsvergaderingen in nietszeggende korte verslagen? En waarom niet eens een wat ouder ge-

meentelid, man of vrouw, ingeschakeld, als een jeugdig lid ergens mee zit en dominee of ouderling geen vat op zo iemand heeft? En waarom moet juist per se de ouderling van die wijk er heen, terwijl een broeder uit een andere wijk misschien veel meer tijd of geduld heeft? Hoe kun je bidden, als je de moeiten in de gemeente niet kent? En waarom wordt er praktisch nooit voor de ongehuwden gebeden? En zo ja, waarom dan de ongehuwden altijd speciaal als „eenzamen" gekwalificeerd? Er zijn meer eenzamen in een gezin, in een huwelijk, dan er buiten, als je dat hoort.

Neen, eruit lopen doe ik niet, maar ik was toch wel blij een en ander eens op papier te kunnen zetten. En dan de homofiel. Waarom wordt daar zoveel over gepraat? Ik heb eens tegen zo iemand gezegd: „We zitten in hetzelfde schuitje" al kan ik dan in mijn achterhoofd nog de gedachte hebben: „Misschien komt voor mij nog eens de ware Jozef."

Wat is er eigenlijk voor verschil met ongehuwden, gescheidenen, die niet mogen hertrouwen, lichamelijk/geestelijk gehandicapten... Geldt voor allen niet: Gij zult niet? 'k Geloof, dat de homofiel zelf moeiten maakt. Als hij celibatair leeft kan hij toch gewoon functioneren in kerk en vereniging?"

Twee reacties, uit heel verschillende hoek. En toch iets gemeenschappelijks. Wat het aanbod van de eerste schrijfster betreft om in ons blad iets over feminisme en geloof te schrijven: daar ik niet tot de redactie behoor en ook maar gastschrijver ben, mag ik haar wel verzoeken zich tot de redactiesekretaris te wenden: ds K. Muller, Dovenetel 45, Heerenveen, tel. 05130-20476.

fraaie band, 256 pagina's, vele schitterende illustraties. Een lust voor het oog.

Dat daarmee niet alles gezegd is spreekt voor zich. Maar ook de tekst is vlot leesbaar, heel informatief en overzichtelijk.

De tekst: achttien hoofdstukken, te beginnen met „de Omheinde Tuin", een letterlijke vertaling van de engelse titel: De „omheinde tuin" is het joodse gezin: „... het gezin is altijd het hechte fundament geweest van de gemeente van Israël en het einde van het gezin zou ook het einde betekenen van het Jodendom zoals we dat kennen." (9)

In al zijn facetten leren we dat gezinsleven kennen. Het begint met het verhaal van de besnijdenis. We lezen hoe de ingreep wordt verricht, welke bekwaamheden de „moheel" (de besnijder) moet hebben, welke mensen direct bij het ritueel betrokken zijn, hoe het feest wordt beleefd. Elf pagina's tekst en een gelijk aantal fotopagina's geven een goede indruk.

Datzelfde kan feitelijk worden gezegd van ieder ander hoofdstuk met onderwerpen als „Bar Mitsva"

(zoon der wet) of, de „huwelijksmakelaar" (met volkomen onbekende gegevens over de „sjadchan" die huwbare lieden bijeenbracht), of het verhaal van de bruidegom en de bruid onder het baldakijn. We lezen over deze „choëpa" waaronder men staat, over de zegen die de „chazzan", de voorzanger zingt, over het glas dat de bruidegom met zijn voet vergruizelen moet als herinnering aan de val van de Tempel, of de moeite van het uitnodigen van alle denkbare welkome gasten. In „dochters van Israël", „sex en de gehuwde vrouw" en „koningin moeder" komt de positie van de Joodse vrouw naar voren. Aan bod komen reinheidswetten, mogelijkheden tot echtscheiding en en passant gegevens over het oudtestamentische leviraatshuwelijk etc.

Ook lezen we over gebeurtenissen rond het overlijden van familieleden, de rouw- en begrafenisplechtigheden of over vragen rond het huwen met niet-joodse vrouwen. Veel meer zou te noemen zijn. Het geheel is een innemend boek geworden, met speelse trekjes zonder dat het frivool wordt, dat geregeld inzicht verschaft in de joodse beleving van huwelijk en gezin, ouder-schap enz. Wie het Joodse geloof alleen kent van literatuur over b.v. de Feesten vindt in dit boek veel aardige en nuttige informatie bijeengebracht, die ik nergens zo aantrekkelijk gepresenteerd aangetroffen heb. Een boek om te koesteren.

Een tweede boek, iets duurder maar even aantrekkelijk, is het boek *De Synagoge*. Ook hier een groot formaat boek, 215 pagina's lang en ver-lucht met tal van (ook weer) schitterende foto's. Het is mogelijk dat de aanschaf van dit boek een iets specialistischer belangstelling voor het Jodendom vereist, maar dat neemt niet weg dat ook hier erg veel interessante gegevens de lezer dieper inzicht in de Joodse eredienst verschaffen.

Een alleszins nuttig beginhoofdstuk behandelt „de oorsprong van de synagoge". Er wordt een poging gedaan terug te gaan naar de Oudtestamentische en Nieuwtestamentische synagoges. Temidden van algemeen-historische informatie, over de Oudheid, lezen we meer specifiek over Fravius Josefus' ervaringen in de synagoge te Tiberias en de preciese indeling van een synagoge op de rots Masada, waar Herodes zijn zomerresidentie had. Verderop over een synagoge op het Griekse eiland Delos (14 vv.) of in het Mesopotamische Dura-Europos (27 vv.). Informatie over de beroemde synagoge te Kapernaum, mozaïeken in Beth Alfa en andere synagoges completeren dat eerste hoofdstuk. Alles bijeen een keur aan historische, archeologische en kunsthistorische details, beschreven met een vaardige pen.

Hetzelfde commentaar kan ook de rest van het boek gelden. Tesa-men negen hoofdstukken, waaronder een hoofdstuk over „de Renaissance in

Italië", „de Renaissance in Polen", „de ontwikkeling van de stijl in het Westen" en „de oosterse invloed". En daarbij foto's en schetsen van schitterende, lelijke, bizarre, of alleen maar bijzondere synagoges, in China, Praag, Karkow, Amsterdam of New York.

Een boek dat misschien in onze kring minder aandacht zal trekken dan eerstgenoemde boek. Maar toch, wat een schitterend werk!

Misschien dat niet iedere lezer voor deze boeken door de knieën gaat. Ik ken echter mensen die er goed aan doen de Sint alsnog intens in het gevele te komen!

Bermant -
*Joods Gezinsleven, de Breffny,
de Synagoge.*

Beide uitgaven van Gaade te Amerongen. Prijs resp. f 65,50 en f 75,-.

P. J. van Kampen, Zeist

Balans tussen ideaal en werkelijkheid
Christelijk realisme in de wereldpolitiek
Drs. A. Kamsteeg -
f 29,50 - Kok Kampen

In dit 187 blz. tellende boek zet drs. A. Kamsteeg, redacteur buitenland Ned. Dagblad en politiek commentator bij de E.O., uiteen wat hij onder christelijke buitenlandse politiek verstaat.

Hij distantieert zich daarbij uitdrukkelijk van twee grote stromingen, zij die zich geïnspireerd weten door het Evangelie en daarbij terecht komen bij een tamelijk kleurloos personalisme en zij die kiezen voor een christelijk radicale opstelling en in hun positie vaak dichtbij de socialistische visie belanden.

Het is goed, dat Kamsteeg zich duidelijk van deze visie distantieert, maar ik meen wel, dat hij onder deze twee visies toch niet alle opvattingen van christenen over buitenlandse politiek kan samenvatten. Over het algemeen wordt over de buitenlandse politiek in de kring van hen die kiezen voor christelijke politiek, nog al genuanceerd gedacht. Buitenlandse politiek is nooit een sterk punt geweest bij de christelijke partijen en is dat helaas nog niet.

In het eerste hoofdstuk geeft hij aan wat onder buitenlandse politiek moet worden verstaan: het naar buiten gerichte beleid van de staat. Verschillende ideologieën passeren daarbij de revue.

In het tweede hoofdstuk bespreekt hij de buitenlandse politiek van Nederland van 1558 tot heden. Ook het ontwikkelingsbeleid wordt hierbij behandeld. Jammer, dat het beleid van minister Van Dijk hier niet meer bij besproken kon worden. Deze minister geeft naar mijn opvatting blijk van wat meer nuchterheid dan zijn voorgangers. Daarna volgt een behandeling van de grootmachten en buitenlandse

Boekbespreking

Om je te verlekken

Voor mensen die van mooie boeken houden is uitgeverij Gaade een begrip. Weinig uitgeverijen in den lande zijn erin geslaagd een zo mooie collectie boeken op de markt te brengen als deze Amerongse firma. Voornamelijk boeken over kunst veelal. Echter ook twee zeer goed-ogende boeken over het Jodendom. Het zou spijtig zijn, als nooit in dit blad van hun bestaan gewag werd gemaakt. Vandaar deze recensie.

Het eerste boek is getiteld *Joods Gezinsleven* en is geschreven door Chaim Bermant, een in Engeland woonachtig Joodse auteur, en voortreffelijk vertaald door Mevr. Musaph-Andriessse, zelf schrijfster van een nuttig werkje over Joodse geschriften. Om met het uiterlijk te beginnen: een kloek formaat, een

politiek. Dit hoofdstuk verschaft veel feitelijke gegevens. Het interessantste is hoofdstuk 4, waarin de schrijver vertelt wat hij verstaat onder christelijke politiek. Christelijk is overeenkomstig de leer van Christus. Christelijke politiek zal zich dus normeren aan de Bijbel. Helaas ben je er daar niet mee, daar christenen vaak een verschillende Schriftbeschouwing hebben. Kamsteeg wijst daarbij natuurlijk af het modernisme, dat zegt dat de Schrift niet slechts tijdbepaald, maar ook tijdgebonden is. Zo wijst hij op de vreemde inlegkunde van prof. Augustijn, die met betrekking tot Rom. 13 stelt, dat de staat niet langer een instelling van God is, maar een produkt van menselijk handelen. Maar ook het fundamentalisme, dat zich vaak schuldig maakt aan een atomistische schriftgebruik, wordt door hen afgewe-

zen. Terecht wijst hij hierbij kritisch op het biblicistisch schriftgebruik in een advertentie van december 1978 in de „Jeruzalem Post”, waarin Amerikaanse fundamentalisten, onder wie Carl McIntire, verklaarden voor de staat Israël te kiezen. Hoe moeten we dan de Bijbel lezen? Het antwoord van Kamsteeg is: gereformeerd is kort gezegd alles wat a) in de Drie Formulieren van Enigheid is beleden als de waarheid van God en de leer der Schriften, alsmede b) wat uit de Schrift in wettige uitleg als de waarheid van God wordt aangedragen. Hier moeten toch een paar vraagtekens geplaatst worden. Is het juist om naast de geref. belijdenis ook nog op te nemen wat uit de Schrift in wettige uitleg als waarheid Gods wordt aangedragen? Wat is wettige uitleg?

Is het verder voor de buitenlandse politiek echt nodig, dat je heel de geref. belijdenis aanvaardt? Is het niet voldoende, als men de Schrift aanvaardt als Gods Woord in de zin van art. 7 N.G.B.? Het is voor de buitenlandse politiek toch niet essentieel hoe men denkt over de sacramenten b.v.?

Kamsteeg pleit voor een buitenlandse politiek, die hij „christelijk realisme” noemt. Het lijkt me een niet erg gelukkige term. De schrijver geeft ook zelf toe, dat het geen originele term is, die bovendien wat belast is. Franz Jozef Strauss noemt zich bv. een „christen-realist”. Het is duidelijk, dat Kamsteeg onder christelijk realisme wat anders verstaat. Christelijk realisme is voor hem, dat men kiezend voor het Bijbels-idealistische einddoel beseft te werken in een wereld waarvan het karakter door de Heilige Schrift is beschreven en door de werkelijkheid van de internationale verhoudingen wordt bevestigd.

Wat dit in de praktijk inhoudt, tracht hij in het slot van zijn boek duidelijk te maken aan de hand van vier onderwerpen: Oost-West-verhouding, kernwapens, Israël en Afrika.

Hoewel Kamsteeg uit de hoek van het G.P.V. komt, getuigt zijn boek toch op verscheidene punten van een zelfstandige opstelling. Dit maakt zijn boek ook voor niet-aanhangers van het G.P.V. alleszins de moeite waard. Wanneer ik zijn boek vergelijk met de vaak onpraktische kijk van het G.P.V. in de eerste jaren van haar bestaan, mag ik concluderen, dat er grote vooruitgang geboekt is. Kamsteeg schrijft op duidelijke wijze. Zijn boek is vlot leesbaar.

Als U een camping zoekt, waar U als christen Uzelf kunt zijn, kom dan met Uw gezin of groep naar

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”.

Reserveringen vanaf 3 jan. 1983.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429 - 2942.

Kerknieuws

Marknesse — Scriba: C. Knoppers, Ettenlandseweg 6c, Marknesse.

C. Smit — Verbeterde berichtgeving „Blauwe Boekje” — C. Smit, Oranjestraat 82, 4051 BE Ochten, tel. 03444-2027, giro 3341674. Br. Smit heeft onlangs preekconsent gekregen. De gegevens in het Blauwe Boekje zijn op bepaalde punten incorrect. Bij dezen verbeterd.

Regio Arnhem — De regio Arnhem deelt mee: Kandidaat A. W. Vos te Apeldoorn is preekconsent verleend voor de periode van een jaar. Het preekconsent van br. J. H. Wijenberg is ingetrokken wegens zijn overgang naar de Nederlands Hervormde Kerk.

Nieuwegein — Voor de wijkgemeente N.G.K./C.G.K. Nieuwegein berust de preekvoorziening N.G.K. bij mevr. E. L. F. Zwarts-Godschalk, Carmenlaan 5 3438 VA Nieuwegein, tel. 03402-41173.

REKTIFIKATIES

In mijn bijdragen aan het vorige nummer zijn teveel drukfouten ingeslopen om ze ongerektificeerd te laten. Op de voorpagina moet in de eerste kolom gelezen worden „pogroms” en niet „progroms”, „opwekking” en niet „opmerking” en „profiteerden” in plaats van „profeteerden”. En in de tweede kolom dient gelezen te worden „geloofsgetuigenis” en niet „geloofsgetuigen” en daar vlak onder „rijp” in plaats van „rijk”. En in het art. over Leegloop van kerken zijn in de derde kolom een paar woorden uitgevallen. Daar moet staan: „Waar de verzoening door onze voldoening aan dit en aan dat verkondigd wordt, daar worden de schapen rusteloos opgejaagd”. In het slot schreef ik van de vraag of de kerk in deze tijd nog kansen heeft „Ik denk, dat dat geen goede vraag is”, maar het drukdruifeltje maakte er van „Ik denk, dat dat een goede vraag is”.

C. P. Plooy

In de „Persschouw” op pag. 346, 2e kol. regel 50 staat het woord serveren, dit moet zijn: reserveren.

O. Mooiweer

Per abuis is bij het gedicht „voor een vriend” de naam van de auteur weggevallen. De schrijver van het gedicht is: C. v. Baardewijk uit Wezep.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Het oktobernummer van

BEWEGING

is opnieuw een **THEMANUMMER**:

BEWEGING GEEFT HOUVAST

reformatorisch
wijsgerig
informatief

Christelijke filosofie en Bijbelse profetie

Dit nummer biedt een verslag van het 2e Internationaal Wijsgerig Symposium, over dit thema dat in augustus j.l. plaatsvond te Zeist. Een rijk gevarieerde melange van impressies, verslagen inclusief een intrigerend beeldverslag, zorgen voor een goede indruk van wat er aan de orde kwam.

Enkele titels:

Bezinning op verantwoordelijkheid in chaotische cultuur;
Zij die van Christus zijn, zijn geroepen tot profetie;
Theologen machteloos tegenover wetenschappelijke pretentie;
Wetenschap gewaardeerd... maar hoe?;
Overeenkomsten tussen Oosterse en Westerse denkwijzen.

Vraag een gratis proefnummer aan en lees zelf dit boeiende nummer over het belangrijke thema 'Christelijke filosofie en Bijbelse profetie'.

Nog beter:

Neem een kenismakingsabonnement à f 10,— gedurende 1 jaar.

Antwoordstrook Opsturen in open, ongefrankeerde enveloppe aan CRW, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen

JA,

- ☐ stuur mij het augustus-nummer van BEWEGING '82 (gratis)
☐ noteer mij als abonnee op BEWEGING '82 (f 10,—)

Naam:

Adres:

Postcode: plaats:

Opb.-4

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist